

BYGGNADS
VÅRDS
FÖRENINGEN

2026-06-11

Till

E-post: ku.remissvar@regeringskansliet.se

Kopia: ku.kkm@regeringskansliet.se

*Remissyttrande över SOU 2026:31 Ett investeringsprogram för kultur.
Dnr Ku2026/00479.*

Sammanfattning

Svenska byggnadsvårdsföreningen välkomnar utredningens ambition att bredda finansieringen av kultursektorn och tillstyrker förslaget att kultur ska införas som ändamål för skattereduktion för gåvor. Förslaget är ett viktigt steg mot ett mer pluralistiskt finansieringssystem och kan bidra till att stärka civilsamhällets, stiftelsernas, företagens och enskilda givares roll i kulturlivet.

Föreningen konstaterar samtidigt att betänkandet i alltför liten utsträckning behandlar det byggda och materiella kulturarvet. Ett investeringsprogram för kultur bör inte enbart omfatta kulturverksamheter i snäv mening, utan också vård, restaurering och långsiktigt underhåll av byggnader och miljöer med kulturhistoriska värden.

Svenska byggnadsvårdsföreningen föreslår därför att regeringens fortsatta arbete kompletteras med ett särskilt kulturarvs- och kulturmiljöspår, att en svensk modell inspirerad av det italienska Art Bonus-systemet utreds, samt att möjligheten till skatteincitament för donationer av kulturhistoriskt värdefulla föremål, samlingar, arkiv och byggnadsdelar prövas.

Övergripande ställningstagande

Svenska byggnadsvårdsföreningen tillstyrker utredningens förslag att reglerna om skattereduktion för gåvor utvidgas så att kultur införas som ett ändamål för skattegynnade gåvor. Utredningen konstaterar att Sverige, i princip som enda land i Europa, saknar skatteincitament för gåvor till kultur, och föreslår att kultur ska läggas till i det befintliga regelverket för skattereduktion.

Föreningen tillstyrker även i huvudsak att stiftelser, ideella föreningar och registrerade trossamfund som främjar kultur ska kunna godkännas som gåvomottagare, liksom att offentligt styrd kulturverksamhet ska kunna omfattas. Det är av särskild betydelse eftersom många centrala kulturarvsinstitutioner i Sverige drivs av stat, regioner, kommuner eller offentligt ägda bolag.

Samtidigt bör förslagen kompletteras. Det byggda kulturarvet, kulturmiljöerna och de materiella förutsättningarna för långsiktig förvaltning behandlas inte med den tyngd som frågorna förtjänar.

Det byggda kulturarvet bör omfattas tydligare

Det byggda kulturarvet skiljer sig från många andra kulturverksamheter genom att behoven ofta är långsiktiga, materiella och underhållsrelaterade. Om vårdinsatser skjuts upp uppstår inte endast ett tillfälligt verksamhetsbortfall, utan bestående skador på byggnader, miljöer, material, hantverkskunskap och historiska sammanhang.

Ett investeringsprogram för kultur bör därför uttryckligen omfatta:

- vård och restaurering av kulturhistoriskt värdefulla byggnader,
- långsiktigt underhåll av kulturmiljöer,
- samlingsvård och byggnadsvård,
- traditionella material och hantverksmetoder,
- ideella och privata förvaltare av kulturmiljöer,
- kunskapsuppbyggnad kring byggnadsvård och materiellt kulturarv.

Föreningen föreslår att ett särskilt kulturarvs- och kulturmiljöspår införs i investeringsprogrammet.

Förslag:

Regeringen bör i det fortsatta arbetet säkerställa att investeringsprogrammet uttryckligen omfattar vård, restaurering och långsiktigt underhåll av byggnader och miljöer med kulturhistoriska värden.

Internationella förebilder bör tas till vara

Utredningen redovisar flera internationella modeller som är relevanta ur kulturarvs- och kulturmiljöperspektiv, men drar inte tillräckligt långtgående slutsatser av dem.

I Danmark finns regler som gör det möjligt med skatteavdrag inte endast för penninggåvor, utan också för gåvor i form av konstverk samt kultur- och naturhistoriska föremål till kulturinstitutioner under vissa förutsättningar.

I Italien finns Art Bonus-systemet, som innebär att fysiska och juridiska personer kan få en skattecredit motsvarande 65 procent av gåvobeloppet för gåvor till kulturarvet. Systemet omfattar bland annat underhåll, skydd och restaurering av offentliga kulturarvsobjekt, monument, historiska byggnader och konstverk, liksom museer, bibliotek, arkiv, arkeologiska områden och parker.

Dessa exempel är särskilt relevanta för Sverige. Behovet av privat och ideellt ansvarstagande för kulturmiljöer är stort, inte minst när det gäller herrgårdar, gårdar, äldre stadsmiljöer, industriminnen, föreningshus, hembygdsgårdar, frikyrkor, bruksmiljöer och andra byggnader och miljöer som ofta ligger utanför de stora institutionerna.

Förslag:

Regeringen bör utreda en svensk modell för skatteincitament riktade till vård, restaurering och långsiktigt underhåll av kulturhistoriskt värdefulla byggnader och miljöer, med särskild hänsyn till erfarenheterna från Italien.

Donationer bör inte begränsas till penninggåvor

Utredningens svenska förslag är i huvudsak utformat inom ramen för ett system där gåvor i pengar står i centrum. Det är administrativt begripligt, men otillräckligt ur kulturarvsperspektiv.

Det materiella kulturarvet består inte enbart av verksamheter och penningflöden. Det består också av föremål, samlingar, arkiv, ritningar, fotografier, byggnadsdelar, verktyg, material och dokumentation. För museer, arkiv, hembygdsföreningar, arbetslivsmuseer och byggnadsvårdsaktörer kan sådana donationer vara av stor betydelse.

Svenska byggnadsvårdsföreningen anser därför att regeringen bör pröva hur skatteincitament kan utformas även för donationer av kulturhistoriskt värdefull egendom.

Förslag:

Regeringen bör låta utreda hur skatteincitament kan omfatta donationer av kulturhistoriskt värdefulla föremål, samlingar, arkiv, ritningar, dokumentation och byggnadsdelar till godkända mottagare.

Ändamålsbundna gåvor måste skyddas

Utredningen föreslår att även offentligt styrda kulturverksamheter ska kunna bli godkända gåvomottagare. Svenska Byggnadsvårdsföreningen ser positivt på detta, eftersom många viktiga museer och kulturarvsinstitutioner är offentligt organiserade.

Samtidigt finns en risk att privata gåvor till offentliga verksamheter absorberas i den ordinarie budgeten och därmed inte blir ett verkligt tillskott. En gåva till samlingsvård, restaurering eller kulturmiljövård bör inte användas för att minska det offentliga åtagandet eller täcka allmänna kostnader.

Därför bör ändamålsbundna gåvor vara spårbara, redovisade och skyddade.

Förslag:

Privata gåvor till offentligt styrda kulturverksamheter bör vara ändamålsbundna, spårbara och redovisade på ett sådant sätt att de utgör ett verkligt tillskott och inte ersätter ordinarie offentligt ansvar.

Matchningssystem bör kunna användas för kulturmiljövård

Utredningen föreslår tre former av matchning: insamlingskampanjer för stora gåvor, matchad gräsrotsfinansiering och ett semiautomatiskt system där staten förstärker privata gåvor i spannet 1–10 miljoner kronor med 25 procent.

Svenska byggnadsvårdsföreningen avvisar inte matchningssystem som sådana. Rätt utformade kan de bidra till att mobilisera privat kapital, ideellt engagemang och lokalt ansvarstagande.

Men matchningssystem får inte enbart gynna projekt som är enkla att paketera i kampanjer. Kulturmiljövård kräver ofta långsiktighet, sakkunskap och återkommande underhåll, snarare än korta projektlogiker. Därför bör matchningssystemen kunna användas även för byggnadsvård, restaurering och vård av kulturmiljöer.

Förslag:

En del av de föreslagna matchningsmedlen bör kunna användas för kulturarvs- och kulturmiljöändamål, särskilt restaurering, långsiktigt underhåll och kunskapsuppbyggnad kopplad till traditionella material och hantverksmetoder.

Privat ägda kulturmiljöer kräver särskilda skyddsåtgärder

En stor del av det byggda kulturarvet förvaltas av privata ägare, ideella föreningar, stiftelser och civilsamhällesaktörer. Detta bör beaktas i utformningen av framtida incitament.

Samtidigt måste stöd till privat ägda kulturmiljöer utformas med tydliga krav. Det bör inte handla om generella subventioner till privat egendom, utan om stöd till bevarande av dokumenterade kulturhistoriska värden och till åtgärder som kommer det allmänna till del genom långsiktigt bevarande.

Stöd bör i första hand kunna kanaliseras genom godkända allmännyttiga mottagare, stiftelser, fonder, föreningar eller kulturarvsinstitutioner. Om privata fastighetsägare ska kunna omfattas bör det krävas tydliga villkor om kulturhistoriskt värde, ändamålsenlig användning av medlen, varsamhet, dokumentation och långsiktigt bevarande.

Förslag:

Regeringen bör utreda hur privat förvaltade kulturmiljöer kan omfattas av framtida incitament utan att skapa osakliga subventioner till privat egendom. Utgångspunkten bör vara dokumenterade kulturhistoriska värden, tydliga villkor och offentlig nytta.

Avslutande synpunkter

Svenska byggnadsvårdsföreningen välkomnar utredningens förslag som ett steg mot en bredare och mer pluralistisk finansiering av kultursektorn. Förslaget om skattereduktion för gåvor till kultur är angeläget och bör genomföras.

Men ett investeringsprogram för kultur blir ofullständigt om det inte också omfattar det byggda och materiella kulturarvet. Kulturhistoriskt värdefulla byggnader och miljöer kan inte bevaras genom kortsiktiga projektlogiker. De kräver långsiktigt ansvar, kontinuerligt underhåll, hantverkskunskap, materiell förståelse och ekonomiska incitament som verkar över tid.

Svenska byggnadsvårdsföreningen föreslår därför att regeringen i det fortsatta arbetet kompletterar utredningens förslag med:

1. ett uttryckligt kulturarvs- och kulturmiljöspår i investeringsprogrammet,
2. en utredning om en svensk modell inspirerad av Art Bonus,
3. skatteincitament för donationer av kulturhistoriskt värdefulla föremål, samlingar, arkiv och byggnadsdelar,
4. tydliga regler för ändamålsbundna gåvor till offentliga kulturarvsinstitutioner,
5. möjlighet att använda matchningsmedel för byggnadsvård, restaurering och långsiktigt underhåll av kulturmiljöer.

Med dessa kompletteringar kan reformen bli relevant inte bara för kulturverksamheter i allmänhet, utan också för det materiella kulturarv som utgör en oersättlig del av Sveriges historiska miljöer.

För Svenska byggnadsvårdsföreningen dag som ovan

Ulrika Lindh Stephan Fickler

Ulrika Lindh
Styrelseordförande

Stephan Fickler
Verksamhetsledare

Lars Anders Johansson
Styrelseledamot

Svenska byggnadsvårdsföreningen är en oberoende, ideell miljöorganisation med cirka 6000 medlemmar som grundades i samband med det av Europarådet utlysta byggnadsvårdsåret 1975. Föreningens ändamål är att sprida och förmedla kunskap om byggnadsvård, byggnadskultur och hållbart byggande, att slå vakt om vårt byggda och gröna kulturarv som resurs i samhällsutvecklingen samt att främja god kvalitet i nutida stadsplanering.